

Između akademske prakse i profesionalne odgovornosti:

**Nastavničke kompetencije visokoškolskih nastavnika u svjetlu EHEA
politika i nacionalnih izazova**

Izv. prof. dr. sc. Daliborka Luketić

Sveučilište u Zadru

Centar „Stjepan Matičević”

**Primjeri dobre prakse u provođenju aktivnosti podrške nastavnicima
u jačanju nastavničkih kompetencija na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj,
AZVO, Zagreb, 24. travnja 2026.**

Nakon ovog izlaganja znat ćete...

Europski kontekst

Zašto Europa mijenja pristup nastavničkim kompetencijama i koji su ključni smjerovi razvoja na putu od Bolonje do Tirane

Gdje stojimo

Gdje Hrvatska stoji u tom procesu i jesmo li iznimka ili pravilo...

Što možemo učiniti

Konkretni smjerovi za djelovanje na tri razine: nacionalnoj, institucionalnoj i individualnoj

Zamislamo mladog kirurga koji nakon završetka specijalizacije već prvoga dana samostalno preuzima operacijsku salu...

Od njega se očekuje stručnost, odgovornost, sigurno donošenje odluka i kvalitetna komunikacija s pacijentom i timom

Mladi asistent ili doktor znanosti ulazi u nastavnu ulogu i od samoga početka preuzima odgovornost za poučavanje, vođenje studenata, vrednovanje njihova rada i oblikovanje okruženja za učenje i poučavanje.

Pri tome se nerijetko podrazumijeva da će stručnost u vlastitome području biti dovoljna i za kvalitetnu nastavu!

Što kompetencija jest (i nije)

Nastavnička kompetencija

...nije skup tehničkih vještina
za dinamičnije izvođenje
nastave

... je sposobnost profesionalnog
rasuđivanja i djelovanja u
kompleksnim nastavnim situacijama

Što se više uspinjeno na kvalifikacijskoj ljestivi i radimo na razvoju složenijih skupova ishoda učenja i profesionalnih kvalifikacija – to su manji ulazni (formalni) zahtjevi za kompetentnošću poučavanja onih kojima je upravo povjerena ta uloga – visokoškolskim nastavnicima.

Kompetencija nije ono što
nastavnik zna

Kompetencija je ono što nastavnik
čini s onim što zna

Trojno proturječje

Identitetska dimenzija

Sustav ga zapošljava i napreduje temeljem istraživačkih publikacija.

Studenti ga svakodnevno ocjenjuju temeljem kvalitete nastave.

Koji nam je identitet primaran?

Kompetencijska dimenzija

Od nastavnika se očekuje suvereno vladanje pedagoškim metodama, digitalnim alatima, inkluzivnim pristupima i vrednovanjem ishoda učenja, a nigdje u sustavu ne postoji obvezna inicijalna pedagoška osposobljenost kao uvjet za izbor u zvanje ili ulazak u nastavnu ulogu!

Institucijska dimenzija

Europske politike (Bologna, EHEA, ESG) eksplicitno zahtijevaju profesionalni razvoj nastavnika i osiguranje kvalitete nastave. Hrvatska visoka učilišta formalno poštuju te okvire.

Ali gdje su stvarne strukture potpore?

Anatomija kompetencije

Disciplinarna

Duboka ukorijenjenost u disciplinu — neophodan, ali ne dovoljan uvjet

Pedagoško-psihologijska

Razumijevanje učenja, motivacije, kognitivnog opterećenja studenata

Didaktičko-metodička

Strukturiranje sadržaja, ishodi učenja, kritičko mišljenje

Evaluacijska

Vrednovanje kao dio procesa učenja, ne samo završna provjera

Komunikacijska/mentorska

Akademski poticajan odnos; prostor za mišljenje i argumentaciju

Digitalna/inkluzivna

Digitalni alati svrhovito; raznolikost studentske populacije

Refleksivna i etička

Nastava nije vrijednosno neutralna — promišljanje vlastite prakse

Anatomija kompetencije

**Sedam dimenzija -
Jedna profesija**

**Suvremeni kompetencijski
okviru počivaju navedenoj
strukturi**

Disciplinarno i pedagoško znanje
Vještine strukturiranja i vrednovanja

Profesionalni identitet

Refleksivna praksa

**Akademski odgovornost prema
studentima i društvu**

EHEA ministarske konferencije i razvoj visokoškolske nastave

Kako su komunikacije adresirale nastavu, nastavničke kompetencije i podršku razvoju nastavnika?

Smjer razvoja narativa

U ranim fazama nastava je bila obrađena neizravno kroz kvalitetu, ECTS i ishode učenja.

Od Leuvena nadalje fokus se pomiče prema student-centred learning i kvaliteti poučavanja.

Rome 2020 i Tirana 2024 prvi put izričito naglašavaju razvoj nastavničkih kompetencija, CPD i karijerno vrednovanje nastave.

Tri razvojne faze

1999–2007

Strukturne reforme i kvaliteta

2009–2018

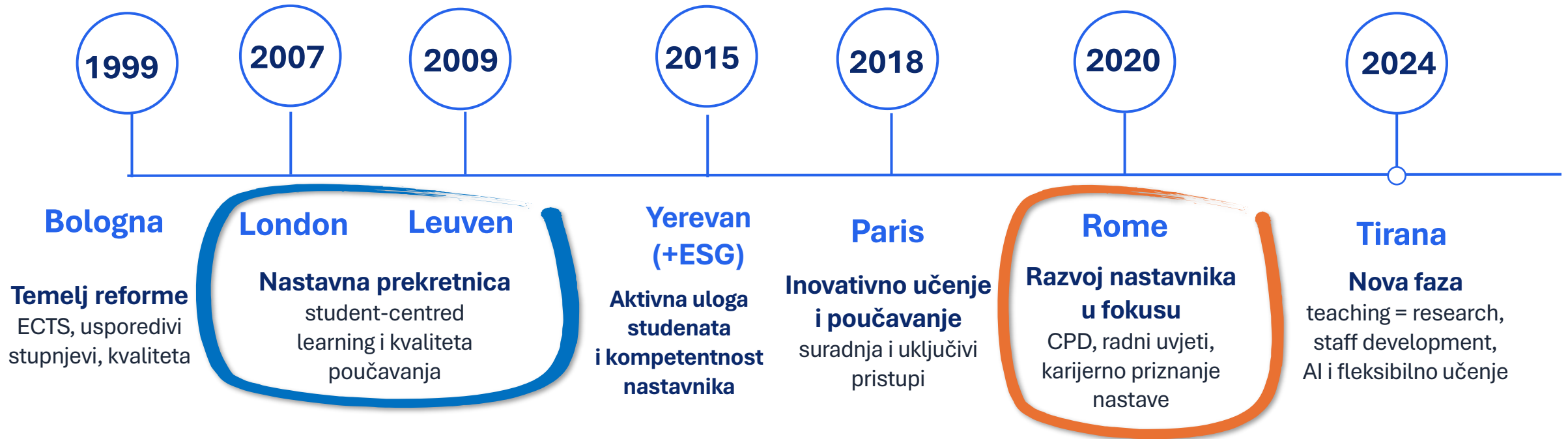
Poučavanje i učenje usmjereno prema studentima; inovacije u poučavanju

2020–2024

Sustavna podrška nastavnicima i ravnopravnost nastave s istraživanjem

EHEA je od reforme strukture studija evoluirao prema cjelovitijoj politici učenja i poučavanja

Najvažnije ministarske konferencije za temu visokoškolske nastave i razvoja nastavnika

Ključna razvojna i narativna linija:

Od strukturne reforme prema sustavnoj podršci kvaliteti poučavanja i profesionalnom razvoju nastavnika.

Kako se mijenjao fokus komunikacija?

Ključni pomak: od reforme sustava prema razvoju ljudi koji poučavaju.

1999–2007

Nastava implicitno

- fokus na strukturi studija, ECTS-u i osiguravanju kvalitete
- ishodi učenja i kurikularna reforma postupno mijenjaju logiku nastave
- razvoj nastavnika još nije zasebna politika

2009–2018

Nastava eksplicitno

- Nastava usmjerena prema studentima postaje središnji koncept
- naglasak na kvaliteti poučavanja i inovativnim pristupima
- otvara se prostor za pedagošku inovaciju i digitalno učenje

2020–2024

Nastavnici u središtu

- CPD i razvoj nastavničkih kompetencija postaju izričita agenda
- važni su radni uvjeti, radno opterećenje i institucionalna podrška
- traži se veće karijerno vrednovanje nastave

“shoud assure” (2015)

“support” (2018)

“will work to ensure” (2020)

Glagoli se mijenjaju! Narativ obveznosti i odgovornosti raste....

Implikacije za razvoj visokoškolskih nastavnika

Ključne kompetencije

- dizajn kolegija i ishodi učenja
- student-centred i aktivne metode poučavanja
- vrednovanje, feedback i praćenje učenja
- digitalne, hibridne i AI kompetencije
- interdisciplinarno i research-based učenje

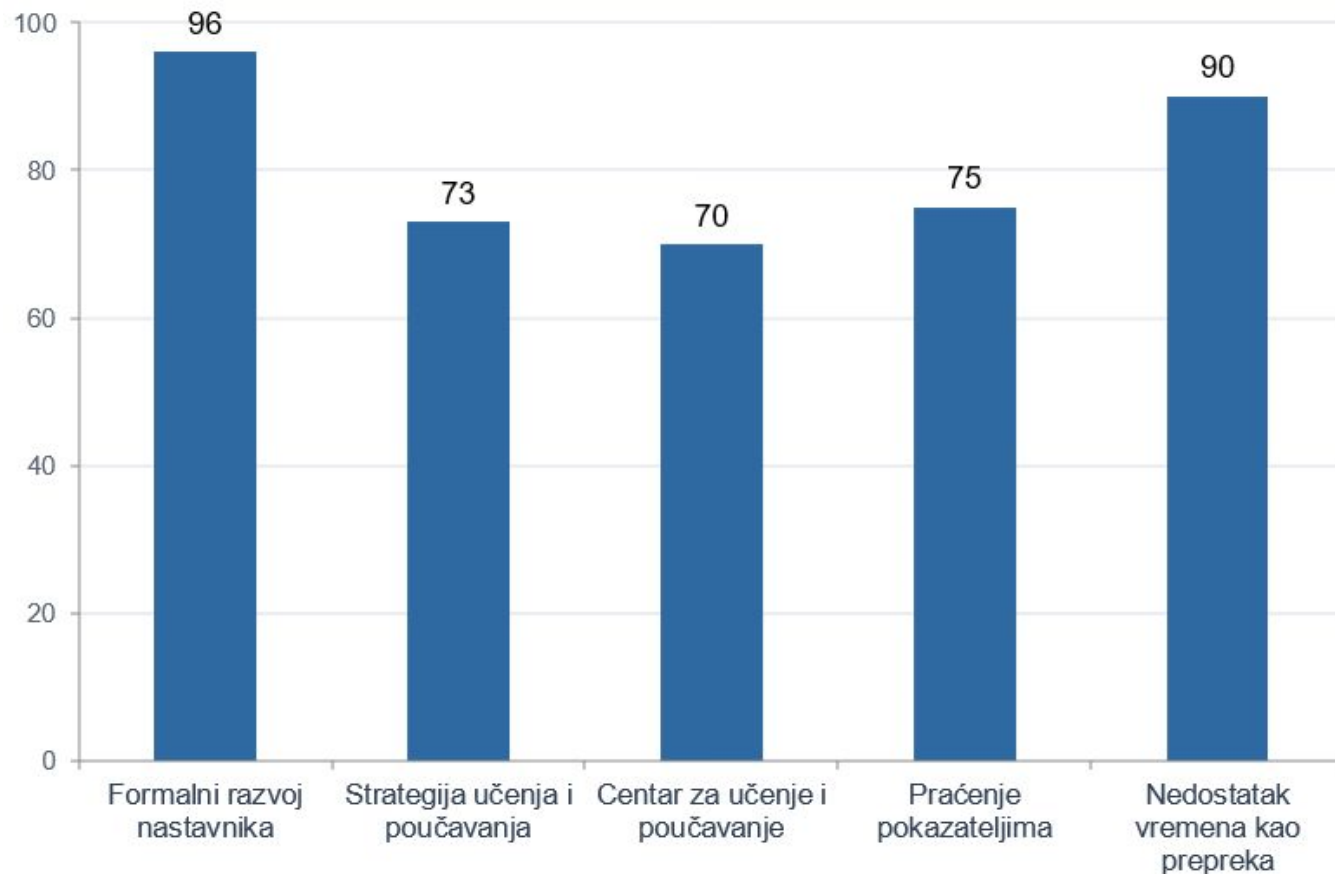
Potrebna institucionalna podrška

- kontinuirani profesionalni razvoj (CPD)
- edukacijski timovi i centri za učenje i poučavanje
- vrijeme za profesionalni razvoj i upravljivo nastavno opterećenje
- priznanje nastavne izvrsnosti u zapošljavanju i napredovanju
- podrška inovacijama, mikrokvalifikacijama i fleksibilnim putovima

EHEA komunikacije sve jasnije poručuju da kvalitetna nastava traži i kvalitetno podržanog nastavnika.

EUA: gdje je visoko obrazovanje danas

Sažetak institucionalne slike razvoja nastavničkih kompetencija u Europi

Potporna razvoju nastavnika je široko uspostavljena, ali još nije jednako povezana s napredovanjem i radnim opterećenjem

96% ustanova nudi formalne oblike razvoja nastavnika

31% koristi sustavni kompetencijski okvir kao osnovu tog razvoja

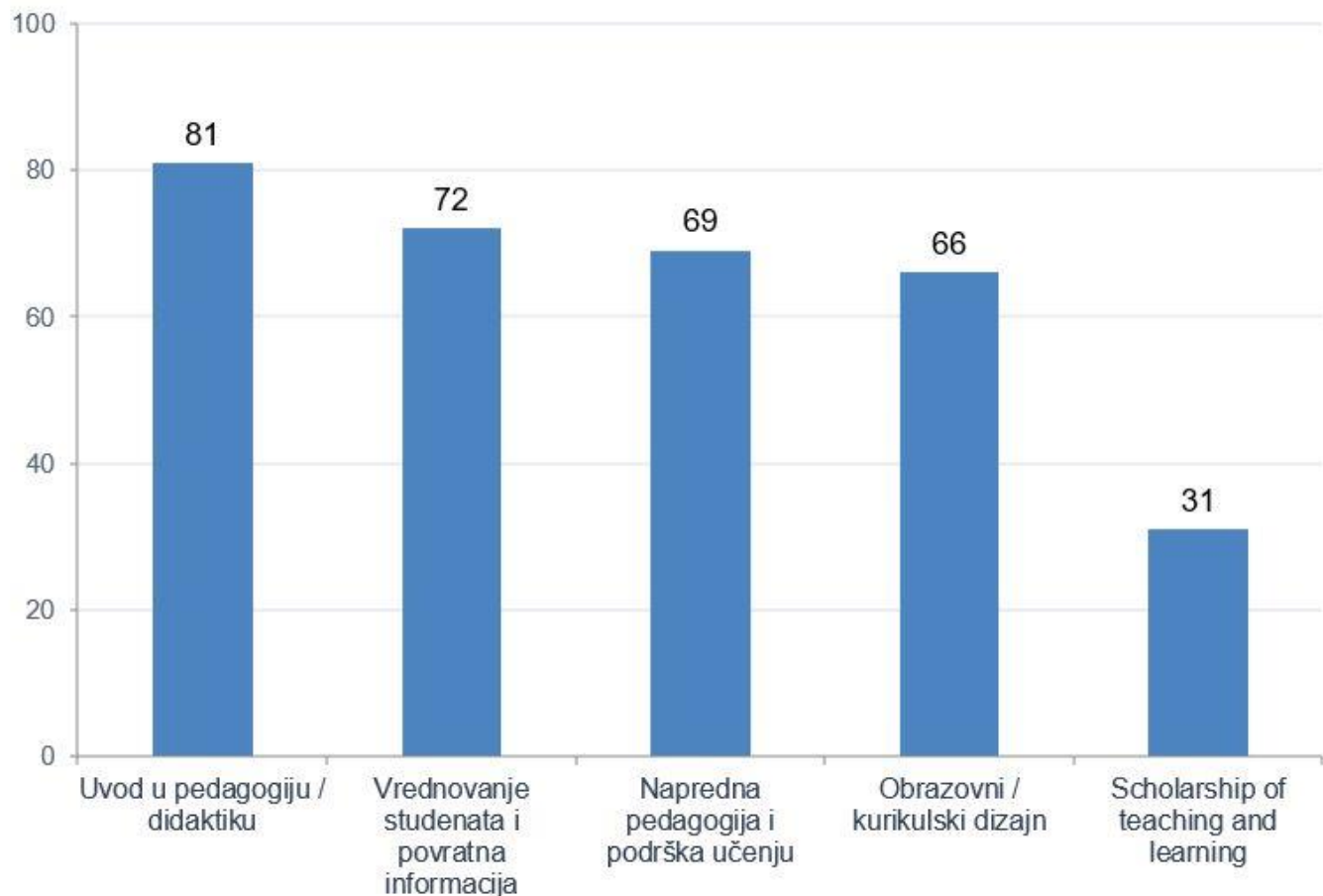
70% ima institucionalni centar za učenje i poučavanje

< 40% europskih visokih učilišta ima formalni program uvođenja novih nastavnika u pedagoški rad

90% navodi manjak vremena kao glavnu prepreku

Najčešće kompetencije i ključni nedostaci

Najčešća područja razvoja i strukturne slabosti koje EUA posebno naglašava

Što EUA posebno upozorava?

Digitalne kompetencije su u središtu razvoja:

- **Samo 31% ustanova koristi profesionalni kompetencijski okvir za razvoj nastavnika.**
- Nastavni razvoj često nema dovoljnu težinu u napredovanju; učinak na karijeru kao problem navodi 50% ustanova.
- EUA preporuka: **strateški, kontinuiran i karijerno priznat razvoj nastavničkih kompetencija.**

Ponuda postoji – priznanje i vrijeme i dalje zaostaju.

Između normativnog i stvarnog

Ako su europske politike toliko jasno afirmirale važnost nastavničkih kompetencija i profesionalnog razvoja nastavnika, zašto je jaz između normativnog okvira i institucionalne prakse i dalje tako uočljiv?

Jaz između diskursa i prakse

Jaz između očekivanja i podrške

Jaz između nastave i istraživanja u karijernom sustavu

Napetosti između dva pola

AKADEMSKA PRAKSA

(autonomija – istraživanje – disciplinarna sloboda – pravo na intelektualno neslaganje)

VISOKOŠKOLSKI NASTAVNIK

PROFESIONALNA ODGOVORNOST

(standardi, vrednovanje, odgovornost prema profesiji, studentima i društvu, karijerno priznanje nastavnog rada)

„Publish or perish“ vs. „Teach and develop“

Kakvu sliku nastavnika afirmiramo?

Nacionalni kontekst: sve je tu, ali...

Entuzijastični nastavnici koji ulažu u vlastiti razvoj

- Odlični projekti i iskustvo provedbe (EDUCA-T, BAQUAL, PROFFORMANCE, europske alijanse sveučilišta...)
- Dostupna sredstva financiranja
- Rastuća institucionalna infrastruktura
- Rastuća institucionalna svjesnost
- Mreža stručnjaka koji se pitanjem bave ozbiljno i uporno
- (...)

- Nacionalni kompetencijski okvir visokoškolskog nastavnika
- Neujednačne institucionalne prakse
- Znanstvena produktivnost vs. nastavna produktivnost
- Razvoj i umrežavanje centara za učenje i poučavanje (T&L)
- Promjena akademske kulture koja nastavu tretira kao rutinu (Peer review vs. Peer observation)
- (...)

Hrvatska je tipičan primjer EHEA zemalja u tranziciji prema sustavnom pristupu. Nije problem nedostatak volje i inicijativa, nego nedostatak održivog sustava.

Tri razine djelovanja

NACIONALNA RAZINA

Kompetencijski okvir i sustavna podrška

- Nacionalni kompetencijski okvir za visokoškolske nastavnike (postoji ali zahtjeva veću afirmaciju i operacionalizaciju)
- Revizija karijernih shema — nastava vidljiva u karijernom napredovanju
- Pravno-legislativna osnova koja doprinosi povezivanju sustavne podrške razvoju nastavničke dimenzije

INSTITUCIONALNA RAZINA

Centri za L&T i strategija poučavanja

- Centri za učenje i poučavanje s trajnim financiranjem (86% europskih institucija ih ima)
- Mentorstvo za mlađe nastavnike i kolegijalno promatranje nastave
- Zajednice prakse i institucionalna kultura — ne isključivi projektni entuzijazam

INDIVIDUALNA RAZINA

Refleksivna praksa kao profesionalna norma

- Vlastita nastavna praksa kao predmet istraživanja
- Sustavna, a ne intuitivna refleksija o tome što se u nastavi događa
- Nastavnik koji to radi nije teret sustavu, on je njegov najvrijedniji resurs i izravan doprinos kvaliteti i kvalitetnom iskustvu studiranja

Od individualnog entuzijazma prema institucionalnoj odgovornosti...

Nastavničke kompetencije visokoškolskih nastavnika nisu dodatak akademskoj profesiji. One su njen sastavni dio!

Ne možemo zahtijevati profesionalnu odgovornost bez osiguranja profesionalnih uvjeta za njeno ostvarenje!

Između akademske prakse i profesionalne odgovornosti:

**Nastavničke kompetencije visokoškolskih nastavnika u svjetlu EHEA
politika i nacionalnih izazova**

Izv. prof. dr. sc. Daliborka Luketić

Sveučilište u Zadru

Centar „Stjepan Matičević”

**Primjeri dobre prakse u provođenju aktivnosti podrške nastavnicima
u jačanju nastavničkih kompetencija na visokim učilištima u Republici Hrvatskoj,
AZVO, Zagreb, 24. travnja 2026.**